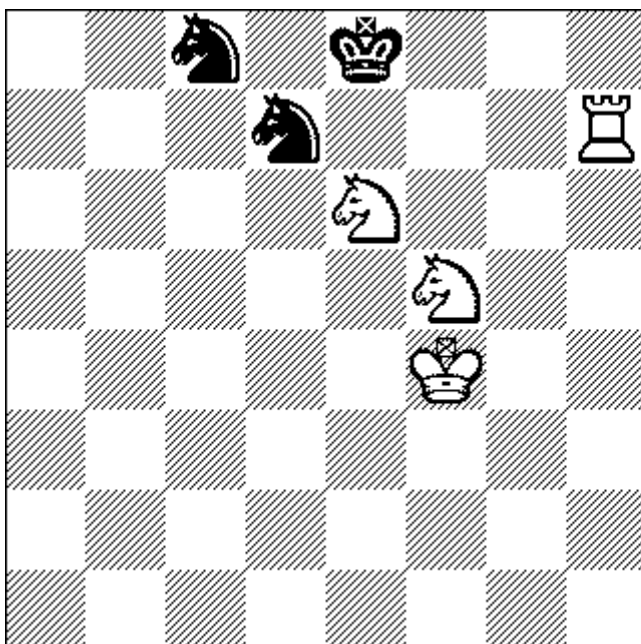

Schepen en Ridders

Hoewel over de hele wereld de inflatie al eeuwenlang wild om zich heen grijpt, trekt het schaakspel zich weinig aan van deze ontwikkeling. In tegendeel: de schaakstukken lijken alleen maar steeds sterker te worden. En dit is niet alleen een ontwikkeling van de laatste tijd. Tegenwoordig verzint men immers verschillende soorten nieuwe manieren om schaak te spelen om de sport voor iedereen zo aantrekkelijk mogelijk te maken. Hier horen soms ook meer en sterkere stukken bij. De huidige manier van spelen wordt hier echter niet door bedreigd. In de tijd, dat het schaakspel zich in Perzië ontwikkelde, voor het naar het westen kwam, lagen de zaken echter anders. Omdat de strijdmacht van het schaakspel toen veel zwakker was dan nu, was men op een gegeven moment bijna wel gedwongen om de regels van het oorspronkelijke spel danig aan te passen, als men ten minste niet wilde dat de schaaksport in de vergetelheid zou verdwijnen. De partijen eindigden namelijk vaak in remise, omdat het heel moeilijk was de vijandelijke koning mat of pat te zetten, ook als men veel materiaal voor stond. (Het pat zetten van de vijandelijke koning was in die tijd ook een manier om te winnen. Ook het slaan van het laatste stuk van de tegenstander zonder dat deze het laatste stuk van zijn tegenspeler kon terugslaan leidde tot winst. Men sprak dan van een berovingoverwinning.)

De dame en de looper waren vroeger vrijwel machteloos: de dame kon maar een stap in diagonale richting doen, en de looper kon zich alleen twee velden in diagonale richting verplaatsen. De looper mocht echter niet over een stuk heen springen. Nu zou men verwachten, dat een looper hierdoor iets minder sterk was dan een paard, omdat een paard ook een sprong van twee velden maakt, maar dit valt erg tegen. Verplaatsing over de diagonaal betekent namelijk, dat een stuk steeds op een kleur blijft. Dit betekent, dat de toenmalige looper in totaal slechts acht velden kon bereiken. De pion kon, toen de promotie werd ingevoerd, alleen tot een vrijwel waardeloze dame promoveren.

De sterkste stukken van het vroegere schaakspel waren dus de torens en de paarden. Dit was nog steeds het geval, toen het spel zich vanuit Perzië naar Arabië verbreidde. Het is dan ook aardig om te zien, welke leuke stellingen de Arabieren wisten te componeren met deze stukken. Het diagram laat een voorbeeld zien van het slot van een zogenaamde Arabische Mansube.

De stelling is al bijna duizend jaar oud. De winst kan voor wit niet al te moeilijk zijn, aangezien deze een toren meer heeft. Maar het is natuurlijk niet de bedoeling, om de paarden zo snel mogelijk af te ruilen en dan met de toren mat te geven. Dit zou weliswaar op een gegeven moment wel tot winst leiden, maar het zou erg lang duren en de vertakkingen zouden eindeloos zijn. De Mansube was dan ook vooral bedoeld om de combinatiekracht van een speler te meten. Hoe geeft wit mat? Antwoord: 1.Te7+ Pxe7 2.Pd6 mat

Het is merkwaardig, om te zien, wat er allemaal mis ging met de stukken, toen het schaakspel vanuit Arabië uiteindelijk in het westen terecht kwam. Alleen bij de paarden en de pionnen ging het redelijk goed. De huidige torens waren vermoedelijk oorspronkelijk schepen. De lopers waren eigenlijk olifanten. Vroeger had men in het westen echter weinig verstand van deze hier onbekende dieren. Vandaar, dat het stuk uiteindelijk de naam raadsheer of loper kreeg. Ook bij het overnemen van de Perzische sjah (de heerser) ging het niet helemaal goed. Men koos hiervoor de term koning. Omdat men het logisch vond, dat deze een koningin naast zich had, werd het stuk naast de koning tot koningin gebombardeerd. Dit stuk was eigenlijk de vizier, de raadgever van de koning. Toen de vizier het sterkste stuk werd, ontstond er in het westen een voor die tijd merkwaardige situatie: de dame werd het sterkste stuk van het schaakspel. Het zou nog heel lang duren, voordat dit een ook in de praktijk geaccepteerd beeld werd.

MacDonnel-La Bourdonnais, Parijs 1834

1.e4 c5 2.Pf3 Pc6 3.d4 cxd4 4.Pxd4 e5 5.Pxc6 bxc6 6.Lc4 Pf6 7.Lg5 Le7 8.De2 d5 9.Lxf6 Lxf6 10.Lb3 0-0 11.0-0 a5 12.exd5 cxd5 13.Td1 d4 14.c4 Db6 15.Lc2 Lb7 16.Pd2 Tae8 17.Pe4 Ld8 18.c5 Dc6 19.f3 Le7 20.Tc1 f5 21.Dc4+ Kh8 22.La4 Dh6 23.Lxe8 fxe4 24.c6 exf3 25.Tc2 De3+ 26.Kh1 Lc8 27.Ld7 f2 28.Tf1 d3 29.Tc3 Lxd7 30.cxd7 e4 31.Dc8 Ld8 32.Dc4 De1 33.Tc1 d2 34.Dc5 Tg8 35.Td1 e3 36.Dc3 Dxd1 37.Txd1 e2 Wit geeft het op.